

УДК 37.035. 6

ФОРМУВАННЯ ЗАЦІКАВЛЕНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ЗАНЯТЬ НАРОДНИМИ ТАНЦЯМИ В ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Чашечнікова Наталія Валеріївна

м.Івано-Франківськ

У статті розглядається рівень зацікавленості молодших школярів до занять народним танцем у позашкільних закладах освіти, з'ясовуються шляхи та умови їх залучення до вивчення народного хореографічного мистецтва.

Ключові слова: молодші школярі, народний танець, позашкільні заклади освіти.

Зміни, що відбулися в економічній, політичній та соціально-культурній сферах України внаслідок переходу до ринкової економіки, невизначеність у питаннях державотворення призвели до падіння ціннісних орієнтирів підростаючого покоління, для якого духовні, моральні та культурні ідеали, що формувалися впродовж усього історичного розвитку української нації стали суперечливими. Одним із основних показників духовно-морального розвитку особистості є ставлення до своєї країни, її духовних та культурних цінностей, до співвітчизників. Однак науковці В.Дзюба, М.Качур, Р.Петронговський, О.Стьопіна, Я.Яців стверджують, що особливої руйнації сьогодні зазнають патріотичні почуття та переконання підростаючого покоління.

На нашу думку в процесі формування майбутнього патріота, повноцінного громадянина України, домінуючу роль відіграє виховання патріотизму у молодшому шкільному віці, адже даний період становлення особистості має свої потенційні можливості для формування вищих моральних почуттів, в тому числі і патріотичних. Н.Бібік зазначає, що моральний розвиток учнів початкових класів перебуває лише на початковому етапі, тому їх вчинки та поведінка можуть бути ще не достатньо усвідомленими [1, с.38]. Однак, моральні принципи, правила та норми, засвоєні в молодшому шкільному віці, пізніше перетворюються в стійкі моральні утворення.

У “Концепції національно-патріотичного виховання молоді” підкреслюється, що форми й методи патріотичного виховання повинні базуватися на народних традиціях, звичаях, обрядах, культурних надбаннях українського народу. Особлива увага надається вихованню засобами музичного фольклору, декоратив-

но-ужиткового мистецтва, і зокрема засобами народного танцю, який є ефективним чинником формування ціннісного ставлення дитини до навколишньої дійсності та до самої себе, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції [3].

У зв'язку з цим пріоритетним завданням не лише педагогічної науки, але й процесу державотворення є виховання всебічно розвинутої, високоосвіченої, національно свідомої особистості громадянина-патріота України. Провідним шляхом вирішення означеного завдання є створення ефективної системи патріотичного виховання молодших школярів у позашкільних закладах освіти, змістовним компонентом якої є мистецько-культурна спадщина українського народу, зокрема народна танцювальна творчість.

Однак спостереження за участю молодших школярів у позашкільних закладах освіти Івано-Франківська та області виявили недостатню зацікавленість учнів початкових класів до творчої діяльності у процесі позашкільного навчання, зокрема до занять народною хореографією. На нашу думку, це спричинено недостатньою розробленістю системи навчально-виховного процесу даних закладів освіти, невизначеністю пріоритетних методів залучення дітей до народного танцювального мистецтва, недостатнім державним фінансуванням позашкільних навчальних закладів.

Мета статті полягає в з'ясуванні рівня зацікавленості учнів початкових класів до занять народним танцем у позашкільних закладах освіти, аналізі умов та шляхів формування зацікавленості молодших школярів до хореографічної діяльності, що сприяє підвищенню ефективності їх патріотичної вихованості.

Проблема впливу народного мистецтва на формування особистості та залучення підростаючого покоління до цінностей української культури на протязі тривалого часу є об'єктом досліджень науковців-педагогів, філософів, соціологів, психологів, мистецтвознавців та українознавців. Виховання учнів початкових класів шляхом залучення їх до цінностей української народної культури перебуває у полі зору дослідників: І.Либідь,

І.Охріменко, Г.Усачова, Т.Бондаренко, О.Колоскіна проаналізувавши у своїх працях вплив народної творчості на формування морально-естетичних цінностей підрастаючого покоління, його національної самосвідомості, довели актуальність залучення дітей молодшого шкільного віку до діяльності в галузі народного мистецтва. Специфіка виховного впливу українського хореографічного мистецтва на особистість дитини була об'єктом вивчення дослідників-хореографів: В.Авраменка, К.Василенка, В.Верховинця, А.Волинського, В.Захарова, П.Фриз, мистецтвознавців: О.Конорової, В.Красовської, О.Ліманської, артистів балету: Т.Вечеслової, Г. Уланової.

Аналіз джерельної бази виявив, що специфіка виховного впливу українського танцювального мистецтва полягає в його багаторівневій структурі, змістовій та образній різноманітності. Будучи невід'ємною складовою як традиційних свят, так і повсякденного життя, обрядовий танець акумулює в собі художньо-історичний досвід багатьох поколінь, яскраво відображає високий рівень моральних цінностей у людських взаєминах, багатство громадських якостей народу. Мистецтвознавець Богдан Стасько стверджує, що вплив народної хореографії на молодшого школяра передбачає формування шанобливого ставлення до культури свого народу, здатності зберегти свою національну ідентичність [4]. Тож у процесі залучення молодших школярів до занять українським танцем відбувається знайомлячись учнів із кращими творами народного хореографічного мистецтва, діти здобувають коректну орієнтацію в історії, культурі, традиціях народу, навик спілкування та взаємодії у колективі, отримують можливість всебічного розвитку повноцінного громадянина-патріота в його повному ціннісному всевиявленні.

Потреба у пошуку додаткових шляхів та умов залучення молодших школярів до занять народним танцем у позашкільних закладах освіти була виявлена у ході спостереження за роботою позашкільних закладів освіти Тисменицького району Івано-Франківської області. Виявлено, що серед п'яти існуючих шкіл мистецтв Тисменицького району (у с.Лисець, с.Ямниця, с.Підпечари, с.Єзупіль та м. Тисмениця) відділення хореографії функціонує лише у двох: школі мистецтв села Підпечари та Тисменицькій школі мистецтв імені Йова Княгиницького. У Підпечарській школі відділення хореографії налічує 24 учня початкових класів, у Тисмениці народному танцювальному мистецтву навчають 14 молодших школярів. Падіння рівня зацікавленості та залучення молодших школярів до творчої діяльності у останньому позашкільному закладі, на нашу думку, спричинені зміною навчального плану у Тисменицькій школі мистецтв імені Йова Княгиницького, а саме насиченням навчального процесу матеріалом народно-сценічного танцю. Оскільки в період 2004-2009 років, коли навчальний процес базувався на сучасній хореографії (хіп-хоп, джаз-фанк, фолк), кількість учнів перевищувала 50 осіб.

На нашу думку це пояснюється низьким рівнем інформаційно-пропагандистського забезпечення народного мистецтва, в тому числі і танцювального, відсутністю у засобах масової інформації матеріалів, які б виховували молодь на кращих зразках культурної спадщини народу, перенасиченням вітчизняного кінопрокату іноземними фільмами, що пропагують цінності зарубіжних країн, неконтрольованим захопленням дітьми іноземним мистецтвом. У зв'язку з цим можемо спостерігати явище насичення навчального процесу позашкільних закладів освіти зразками іноземної, не завжди коректної хореографії, поступової втрати першооснови та самобутності українського народного танцю, активну його стилізацію. Все це спричиняє знецінення народного танцювального мистецтва, знижує рівень зацікавленості учнів до української хореографії.

Однією з необхідних умов підвищення рівня зацікавленості молодших школярів до творчої діяльності на заняттях народним танцем у позашкільних навчальних закладах є залучення дітей до участі у різноманітних культурних та виховних заходах, спрямованих на формування громадських якостей підраста-

ючого покоління. Важливе місце у даному процесі займає залучення учнів до участі у святкуванні державних свят (День Незалежності, День Конституції, День Перемоги) свят народного календаря (Різдвяна коляда, Великодні гаївки, Андріївські вечорниці, Купальські свята), участь у конкурсах, фестивалях ("Родослав", "Містерія танцю", "Різдвяний Київ", "Арт-весна", "Ялтинський берег") тощо.

Слід відзначити, що така діяльність створює атмосферу особистої причетності школярів до організації заходу: готуючи тематичну хореографічну композицію, приурочену святкуванню тієї чи іншої події, учні ознайомлюються з історичним минулим українського народу, залучаються до відтворення народних звичаїв та традицій, відродження багатогранної української культури. Вивчення репертуару українського народного танцю є однією з найефективніших форм патріотичного виховання молодших школярів. Серед хореографічних композицій, які за рівнем складності відповідають початковим класам слід виокремити ряд хороводів: "Шум", "Дощик" "Кривий танок", "Дружба". Чимало народних українських танців є цілком доступними дітям цієї вікової категорії: "Перепілка", "Плету лісочку", деякі спрощені козачкові та гопакові форми, гуцулки, а також авторські обробки народно-танцювальних мотивів для виконання на естраді ("При долині мак" В.Верховинця). Видатний український фольклорист, мистецтвознавець, педагог Василь Верховинець у власній педагогічній практиці постійно наголошував на необхідності залучення молодших школярів до вивчення народного танцю. Наголошував, що потрібно "...дати змогу кожному громадянину не тільки милуватися своїм танцем, але і самому брати участь у танцях і водити їх аж до глибокої старості" [2, с.5]. А тому вивчення народних танців повинно починатися з самого дитинства.

Ще однією важливою умовою вирішення проблеми недостатнього рівня зацікавленості дітей до занять народним танцем є використання та розширення педагогом різноманітності нестандартних уроків народного танцю [5]. Таким чином, культуроходи до театрів на балетні ("Лісова пісня", "Лілея"), оперні ("Запорожець за Дунаєм" "Наталка Полтавка"), драматичні ("Маруся Чурай" "Солодка Даруся", "Нація"), вистави, відвідування концертів передових українських танцювальних та вокальних колективів (Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України ім. П.Вірьського, Українського народного хору ім. Г.Вірьовки, Фольклорно-етнографічного ансамблю "Калина") не лише знайомлять молодших школярів з різними жанрами мистецтва, а й впливають на формування естетичних смаків та патріотичних почуттів. Це активізує у дітей пробудження глибоких емоційних переживань, що впливають на почуття, сприяє розумінню сутності патріотизму, поглиблюють громадських почуттів, коригуванню переживань, які формують патріотичні почуття, перетворюють їх у стійкі переконання.

Висока емоційність та збудливість дітей молодшого шкільного віку дозволяє зробити урок особливо цікавим та ефективним завдяки постійному його емоційному впливу, коли використовуються яскраві позитивні приклади патріотизму народних героїв, що оспівуються у таких героїко-патріотичних танцювальних композиціях як "Запорожці", "Опришки", "Гонта", "Гопака", "Аркан". Особливе враження твори героїко-патріотичного жанру справляють на хлопчиків, контингент яких, як засвідчує статистика, у класах хореографії є значно меншим, ніж дівчаток. Тож вмиле використання позитивних героїчних прикладів, які зацікавлюють хлопчиків до уроків народного танцю, активізує поглиблене усвідомлення патріотичних понять та сприяє вирішенню проблеми залучення їх до занять народним танцем.

Особливу роль у залученні молодших школярів до занять народним танцем відіграє можливість спілкування дітей із представниками іноземних країн, яке передбачене програмами обміну учнями, поїздками на міжнародні танцювальні конкурси та фестивалі. А створення ситуацій, в яких виникає потреба у

представленні своєї держави, у процесі чого починає складатися власна думка, зміцнюється внутрішня позиція, з'являється здатність до утвердження власних стійких переконань щодо свого народу, своєї держави та світової спільноти суттєво сприяє формуванню патріотичних поглядів і переконань учнів початкових класів.

Однак усі вищевказані умови, що здатні активно підвищити зацікавленість молодших школярів до занять народною хореографією сьогодні не можуть бути повноцінно реалізованими, перш за все, через недостатнє фінансування позашкільних закладів освіти. Тягар усіх грошових витрат, які передбачають пошиття костюмів, фінансування культурних заходів, поїздок на фес-

тивалі, конкурси як в межах України, так і за кордон лягає на батьків дітей. Тому у зв'язку з недостатнім фінансуванням вищевказаних ланок навчально-виховного процесу з'являються певні прогалини у реалізації повноцінного залучення учнів початкової школи до занять народним танцем, як до засобу патріотичного виховання.

Таким чином, виявлення рівня зацікавленості молодших школярів до занять народним танцем у позашкільних закладах освіти, врахування його у повсякденній роботі, створення значених умов зацікавлення молодших школярів до хореографічної діяльності сприятиме активному підвищенню ефективності їх патріотичного виховання.

Література і джерела

1. Бібік Н.М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів: Монографія / Надія Михайлівна Бібік. – К.: Віпол, 1998 – 199 с.
2. Верховинець В. Весняночка. Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів. – Видання четверте, перероблене і доповнене / Василь Миколайович Верховинець. - Київ: Музична Україна. – 1979. – 339 с.
3. Концепція національно-патріотичного виховання молоді // Наказ №3754/981/538/4 від 27.10.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.civicsua.org/news/view.html>> – Загол з екрану. – Мова укр.
4. Стасько Б. Роман Герасимчук та його автентичні танці гуцульські (західні етнографічні регіони) / Б.В.Стасько, Н.І.Марусик. – Ів.Фр.:ПНУ ім В.Стефаніка, 2010. – 283с.
5. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка: Навч. Посібник / Тетяна Іванівна Сущенко. – К.: ІСДО, 1996. – 144 с.

В статті розглядається рівень зацікавленості молодших школярів до занять народним танцем у позашкільних закладах освіти, виявляються шляхи та умови їх залучення до вивчення народної хореографічної діяльності.

Ключевые слова: младшие школьники, народный танец, внешкольные учреждения образования.

The author of the article considers the level of interest in primary school children to classes on folk dancing in the out-of-school educational institutions, as well as might routes and conditions of their involvement in the study of folk choreographic art.

Keywords: younger students, folk dance, extracurricular educational institutions.